

SZKOLNE BUDŻETY PARTYCYPACYJNE

PODRĘCZNIK WDROŻENIOWY

PROJEKT "WSPÓLDECYDUJEMY - ZAANGAŻOWANIE OBYWATELSKIE MŁODZIEŻY SZKÓŁ POWIATU OLKUSKIEGO" REALIZUJĄ:

PARTNERZY

Opracowanie tekstu:

Anna Dela, członkowie i członkinie zespołów ds. szkolnych budżetów uczniowskich

Korekta tekstu: Justyna Lis

Opracowanie graficzne: Drukarnia Dela

Publikacja powstała w ramach projektu „Współdecydujemy – zaangażowanie obywatelskie szkół powiatu olkuskiego” realizowanego przez Stowarzyszenie Dobroczynne „Res Sacra Miser” w partnerstwie z:

Szkołą Podstawową im. Stanisława Staszica w Bolesławiu,
Szkołą Podstawową im. 1000-lecia Państwa Polskiego w Bukownie,
Szkołą Podstawową nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Olkuszu,
Zespołem Szkolno-Przedszkolnym w Osieku,
IV Liceum Ogólnokształcącym im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Olkuszu,
Zespołem Szkół nr 4 im. Komisji Edukacji Narodowej w Olkuszu.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa

– Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

STOWARZYSZENIE
DOBROCZYNNE
RES SACRA MISER

Dane kontaktowe:

Stowarzyszenie Dobroczynne "Res Sacra Miser"
ul. Kolejowa 30, 32-332 Bukowno

Bukowno, 2023 rok

WSTĘP

Stowarzyszenie Dobroczynne „Res Sacra Miser” od lat realizuje szereg projektów rozwijających aktywność społeczną i obywatelską młodzieży powiatu olkuskiego. Nasza działalność w tym zakresie to:

- **piętnaście edycji “Targów Wolontariatu” - największej imprezy promującej wolontariat w Małopolsce Zachodniej, którym towarzyszą inne wydarzenia takie jak “Konkurs Wolontariusz Roku” czy happeningi “Dzień Dobrych Uczynków”;**
- **kilkuset wolontariuszy angażujących się corocznie w akcje Stowarzyszenia, takie jak Świąteczne Zbiórki Żywności (wielkanocne i bożonarodzeniowe) organizowane wspólnie z Bankiem Żywności;**
- **wsparcie animacyjne dla Klubów Wolontariackich działających w szkołach średnich i podstawowych powiatu olkuskiego;**
- **innowacyjne projekty dla wolontariuszy liderów, z których skorzystało blisko 100 uczniów szkół średnich;**
- **szkolenia wspierające kompetencje wolontariuszy;**
- **certyfiat „Miejsce przyjazne wolontariuszom” przyznany przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Warszawie.**

Stale poszukujemy jednak nowych form dotarcia do młodych osób, wprowadzamy aktywizujące metody pracy, szukamy sprawdzonych inspiracji.

Dlatego w 2021 r. przygotowaliśmy projekt „Współdecydujemy - zaangażowanie obywatelskie młodzieży szkół z powiatu olkuskiego”, którego głównym założeniem było przetestowanie w 6 partnerskich szkołach powiatu olkuskiego mechanizmu szkolnych budżetów partycypacyjnych. Wielokrotnie, jako członkowie Stowarzyszenia, mieliśmy okazję przygotowywać zadania do budżetów obywatelskich oraz innych konkursów, w których decydowały głosy naszych sympatyków.

Decydując się na realizację szkolnego budżetu partycypacyjnego – innowacyjnego procesu na naszym terenie – wierzyliśmy, że rozwiązanie to:

- 1. Wzmacnia uczestnictwo i demokrację:** Szkolne budżety partycypacyjne dają uczniom możliwość aktywnego uczestnictwa w procesach podejmowania decyzji dotyczących swojej szkoły. Umożliwiają uczniom wyrażenie swoich opinii i wpływanie na kształtowanie swojego otoczenia edukacyjnego. To ważny krok w kierunku demokratyzacji szkolnego systemu i uczynienia go bardziej reprezentatywnym.
- 2. Jest nauką odpowiedzialności i zarządzania finansami:** Szkolne budżety partycypacyjne dają uczniom praktyczne doświadczenie w zarządzaniu finansami. Uczestnictwo w procesie wyboru i alokacji środków finansowych wymaga podejmowania odpowiedzialnych decyzji, planowania budżetu, analizowania potrzeb i oceny propozycji projektów. To rozwija umiejętności zarządzania finansami i odpowiedzialnego podejścia do wydatków.
- 3. Pobudza uczniowską kreatywność:** Szkolne budżety partycypacyjne stymulują uczniów do wyrażania swoich pomysłów i inicjatyw. Uczniowie mają możliwość zgłaszania projektów i pomysłów, które mogą przyczynić się do poprawy jakości życia szkolnego. To zachęca do kreatywności, innowacyjności i rozwijania umiejętności przedsiębiorczości.
- 4. Zwiększa zaangażowanie uczniów:** Wprowadzenie szkolnych budżetów partycypacyjnych może znacznie zwiększyć zaangażowanie uczniów w życie szkoły. Gdy uczniowie widzą, że ich głos ma znaczenie i mogą wpływać na realne zmiany, czują wtedy większą więź ze szkołą i są bardziej zaangażowani w jej funkcjonowanie. To może mieć pozytywny wpływ na atmosferę szkolną, motywację uczniów i ich ogólny sukces edukacyjny.
- 5. Wzmacnia współpracę i buduje szkolną społeczność:** Szkolne budżety partycypacyjne promują współpracę i dialog między uczniami, nauczycielami, rodzicami i administracją szkolną. Proces podejmowania decyzji dotyczących budżetu wymaga wspólnych dyskusji, spotkań i negocjacji. To sprzyja budowaniu pozytywnych relacji, wzajemnego zrozumienia i wzmocnieniu więzi społeczności szkolnej.

6. Promuje równouprawnienie i uczestnictwo: Szkolne budżety partycypacyjne umożliwiają uczniom reprezentowanie swoich potrzeb i interesów. Dają możliwość wyeliminowania nierówności w dostępie do zasobów szkolnych i sprawiedliwego rozdzielania środków. To przyczynia się do budowania uczniowskiego równouprawnienia i uczestnictwa we wspólnym życiu szkoły.

Czy nasze założenia się sprawdziły? – przekonacie się Państwo z lektury tej publikacji.

Część I to podsumowania z realizacji I edycji budżetów uczniowskich w powiecie olkuskim.

Część II to analiza potencjalnych źródeł finansowania mechanizmu tego typu.

Mamy nadzieję, że przedstawione wnioski z realizacji szkolnych budżetów partycypacyjnych połączone z „podpowiedziami” w zakresie możliwości pozyskania środków finansowych, skłonią lokalnych decydentów do rozważenia możliwości wprowadzenia procesu do lokalnej polityki oświatowej.

W imieniu wszystkich osób zaangażowanych we wdrażanie szkolnych budżetów partycypacyjnych w powiecie olkuskim ZAPRASZAMY do lektury.

Anna Dela
Koordynatorka projektu,
Prezes Zarządu

Członkowie i członkinie Zespołów ds. budżetów uczniowskich z partnerskich szkół - edycja 1, rok szkolny 2021/2022

Członkowie i członkinie Zespołów ds. budżetów uczniowskich z partnerskich szkół - edycja 2, rok szkolny 2022/2023

S P I S T R E Ś Ć I

Wstęp	1
Rozdział I: Szkolne budżety partycypacyjne, czyli jak to zrobiliśmy w powiecie olkuskim?	4
I.1. Definicja szkolnych budżetów partycypacyjnych	4
I.2. Etapy szkolnego budżetu partycypacyjnego na drabinie partycypacji społecznej	4
I.3. Powołanie Zespołu ds. szkolnego budżetu partycypacyjnego	5
I.4. Promocja mechanizmu i warsztaty kreatywne	7
I.5. Głosowanie	9
I.6. Co nam daje szkolny budżet partycypacyjny – głos uczestników	9
I.7. Statystyki z wdrażania szkolnych budżetów partycypacyjnych	12
Rozdział II: Jak sfinansować mechaniczne szkolnych budżetów partycypacyjnych? - Analiza rozwiązań	14
II.1. „Młody Kraków, czyli „Szkolne Budżety Obywatelskie” jako przygotowanie młodzieży szkół średnich do aktywnego udziału w miejskim budżecie obywatelskim	15
II.2. Realizacja mechanizmu przez organizacje pozarządowe, które są inicjatorem procesu	17
II.3. Zlecenie realizacji wdrażania mechanizmu organizacji pozarządowej – przykład Warszawy	19
II.4. Oddolne inicjatywy środowiska szkolnego	20
II.5. Młodzieżowy budżet obywatelski w mieście/ gminie - przykład Vila Nova de Gaia (Portugalia)	21
Zakończenie	24

ROZDZIAŁ I

Szkolne budżety partycypacyjne, czyli jak to zrobiliśmy w powiecie olkuskim?

I.1. Definicja szkolnych budżetów partycypacyjnych

Szkolne budżety partycypacyjne to proces, w którym społeczność szkolna (w tym: uczniowie i uczennice, nauczyciele i nauczycielki, rodzice i inni) WSPÓŁDECYDUJĄ o zmianach/ulepszeniach, jakie powinny być wprowadzone w szkole w ramach przyznanego budżetu¹. W tym kontekście słowo "współdecydujemy" odnosi się do idei, że różne grupy osób, ze szczególnym naciskiem na uczniów, mają możliwość wspólnego podejmowania decyzji dotyczących wydatków. Przy czym wprowadzenie szkolnych budżetów partycypacyjnych nie służyć ma bezpośrednio zakupom nowego wyposażenia, a zwiększeniu poczucia „sprawczości” młodzieży na różnych poziomach. Podstawową zasadą szkolnych budżetów partycypacyjnych jest bowiem demokratyzacja procesu podejmowania decyzji i dawanie głosu uczniom, nauczycielom i innym członkom społeczności szkolnej.

Aby lepiej zobrazować mechanizm szkolnych budżetów partycypacyjnych podzielmy go na różne etapy i przełożmy je na uproszony model „drabiny partycypacji społecznej”.

I.2 Etapy szkolnego budżetu partycypacyjnego na drabinie partycypacji społecznej

Drabina partycypacji społecznej to model opisujący różne poziomy zaangażowania i udziału społeczności w procesach podejmowania decyzji, zarządzania i planowania działań dotyczących danej społeczności. Dla naszej uproszczonej analizy przyjmijmy, że drabina partycypacji młodzieży danej szkoły składa się z trzech szczebli:

Informowanie: Na tym poziomie uczniowie są informowani o sprawach szkoły, decyzjach podejmowanych przez dyrekcję / radę pedagogiczną / wychowawców. Informowanie może odbywać się za pomocą: dziennika elektronicznego, mediów społecznościowych, strony internetowej, ogłoszeń, informacji na godzinach wychowawczych.

Konsultacja: W ramach konsultacji uczniowie mają możliwość wyrażania swoich opinii i sugestii w sprawach dotyczących decyzji i działań podejmowanych przez władze szkoły. Konsultacje mogą obejmować m.in.: spotkania (w tym z przedstawicielami samorządów szkolnych) czy ankietowanie.

Współdecydowanie: Ten szczebel partycypacji społecznej zakłada udział uczniów w procesie podejmowania decyzji. Oznacza to, że społeczność ma realny wpływ na kształtowanie tego, co dzieje się w szkole.

Na przygotowanej grafice umieszczonej na wewnętrznej stronie tylnej okładki zobaczycie jak poszczególne etapy wdrażania szkolnych budżetów partycypacyjnych angażują całą społeczność szkolną. Poprzez mechanizm wszyscy członkowie i członkinie społeczności mają możliwość aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji (w tym finansowych), co pozwala na lepsze uwzględnienie różnorodnych potrzeb i preferencji tej grupy.

 nasza rada

Jeśli rozważasz wdrożenie budżetów partycypacyjnych w swojej szkole musisz przygotować się do każdego ze wskazanych etapów, przy czym w sposób szczególny zachęcamy do przemyślenia tych części procesu, które, według uczestników i uczestniczek naszego projektu, są kluczowe.

---

¹ O różnych możliwościach finansowania mechanizmu szerzej w II rozdziale publikacji

PRZECZYTAJ ZANIM SPRÓBUJESZ, CZYLI SIEDEM RZECZY O KTÓRE WARTO ZADBAĆ WPROWADZAJĄC BUDŻET PARTYCYPACYJNY W SZKOLE

- 1 odpowiedni dobór zespołu ds. wdrażania szkolnego budżetu
- 2 pozytywnie wzmacnianie osób zaangażowanych we wdrażanie
- 3 rozeznanie potrzeb szkoły i jej gotowości do wprowadzenia narzędzia
- 4 określenie ograniczeń
- 5 przygotowanie społeczności szkolnej do udziału w projekcie
- 6 przemyślana, odpowiednia promocja mechanizmu z uwzględnieniem warsztatów kreatywnych służących generowaniu pomysłów
- 7 współpraca społeczności szkolnej, organu prowadzącego i/lub innej instytucji zaangażowanej w proces

Opracowano na warsztacie podsumowującym I edycję szkolnych budżetów partycypacyjnych, czerwiec 2022 r.

I.3 Powołanie Zespołu ds. szkolnego budżetu partycypacyjnego

Kluczową decyzją w zakresie zarządzania całością procesu jest dobór przedstawicieli do Zespołu. W naszym projekcie do udziału w tym najbardziej odpowiedzialnym etapie mechanizmu zaprosiliśmy:

- uczniów i uczennice, którzy stanowili większość w Zespole (od 4 do 6 osób).
- nauczycielki i nauczycieli, zazwyczaj 2 osoby z każdej z partnerskich szkół, z których jedna pełniła funkcję szkolnego koordynatora procesu. Co do zasady koordynator procesu odpowiedzialny był za kontakt z Dyrekcją szkoły, która bezpośrednio nie brała udziału w pracach zespołu.

W pracach niektórych Zespołów brali też udział przedstawiciele Rady Rodziców, natomiast ich rola ograniczała się do bycia odbiorcami informacji o przebiegu mechanizmu. W II edycji szkolnych budżetów uczniowskich to właśnie Rady Rodziców współfinansowały realizację zadań wybranych do realizacji, dlatego warto zadbać o włączenie ich

na początkowym etapie prac.

W I edycji budżetów w roku szkolnym 2021/2022 (pilotaż) dużą rolę w doborze członków Zespołu mieli dyrektorzy szkół. To oni z reguły „wyznaczali” szkolnych koordynatorów, którzy z kolei dobierali przedstawicieli uczniów. Przy braku wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu mechanizmu kluczowe jest poinformowanie członków Zespołu o obowiązkach związanych ze szkolnym budżetem partycypacyjnym, tak aby dysponowali oni pełną informacją na temat obowiązków, które wiążą się z pracami w Zespole.

Powołanie Zespołu stanowi pierwszy etap wdrażania szkolnych budżetów partycypacyjnych, ponieważ to właśnie Zespół odpowiedzialny jest za „ustalenie reguł gry” w procesie. W szczególności członkinie i członkowie Zespołu:

1. opracowują Regulamin szkolnych budżetów partycypacyjnych. W naszym projekcie wzór (szkic) Regulaminu był tożsamy dla wszystkich szkół (co nie wykluczało wprowadzenia w nim zmian wynikających ze specyfiki danej placówki)². Do decyzji, które są szczególnie istotne na tym etapie należy:

²Wszystkie dokumenty związane z wdrażaniem procesu w szkołach partnerskich dostępne są na stronie internetowej projektu: www.wspoldecydujemy.rsm.org.pl, zakładka „Efekty projektu”

👉 wskazanie, jaka może być maksymalna wartość jednego zadania. W I edycji budżetów szkoły miały do dyspozycji 4000 zł na realizację najlepszych pomysłów uczniów – część z nich zdecydowała, że wartość jednego zadania może wynosić maksymalnie 2000 zł, co pozwalało na wybór do realizacji minimum dwóch projektów. Ewaluacja projektu i głosy jego uczestników wskazują, że jest to rekomendowane rozwiązanie;

👉 ustalenie, jakie założenia musi spełniać zgłoszony projekt. Dyskusja, szczególnie nad pojęciem „ogólnodostępności”, zwłaszcza w szkołach podstawowych, gdzie przestrzeń zazwyczaj jest wydzielona dla dwóch etapów edukacji (osobna część dla edukacji wczesnoszkolnej). W tym miejscu zastanawiamy się także, do kiedy należy zrealizować wybrany projekt (czy powinien on być zamknięty w cyklu roku szkolnego, czy w roku budżetowym);

👉 ustalenie, kto może być autorem/autorkom zadania. Czy prawo zgłaszania ulepszeń/ zadań/ projektów przysługuje wyłącznie uczniom szkoły, czy zapraszamy na tym etapie do procesu nauczycieli, pracowników administracji, a może rodziców? Od tego wyboru zależy zaprojektowanie całego mechanizmu informacji i promocji. Dodatkowo, należy wskazać, czy zadania składane są indywidualnie czy grupowo oraz czy decydujemy się na listę poparcia zadania na etapie jego zgłaszania;

👉 ustalenie metody (tradycyjny z kartami papierowymi/ on-line) i sposobu głosowania (na ile zadań można głosować, czy przydziela się punkty wybranym zadaniom, itp.).

2. Opracowują załączniki do Regulaminu, w szczególności:

👉 Wzór karty zgłoszenia zadania, wzór karty poparcia zadania, wzór karty do głosowania (różny dla poszczególnych szkół, w zależności od wybranego sposobu głosowania);

👉 Harmonogram przebiegu procesu – dostosowany do kalendarza wydarzeń w szkole w danym roku szkolnym. Należy pamiętać, że harmonogram to nie tylko wskazanie dat składania zadań czy terminu głosowania, ale także akcje informacyjne i promocyjne, które

przygotowują społeczność szkolną do udziału w szkolnym budżecie partycypacyjnym.

3. Odpowiadają za proces informacji i promocji, po uprzednim przygotowaniu merytorycznym.

4. Organizują i przeprowadzają głosowanie.

5. Ewaluują proces – zastanawiają się, jakie zmiany można wprowadzić w kolejnych edycjach, aby usprawnić realizację szkolnych budżetów partycypacyjnych.

WSKAZÓWKI OD ZESPOŁÓW DS. SZKOLNYCH BUDŻETÓW UCZNIOWSKICH DO ETAPU PRZYJMOWANIA REGULAMINU³

- 1 Ustalaj zasady z głową - pamiętaj co ustalasz
- 2 Weź pod uwagę opinie innych - nie tylko członków zespołu (konsultuj zapisy ze środowiskiem szkolnym, rozmawiaj z osobami głosującymi, z autorami zadań, zastanów się, dlaczego pojawiły się głosy nieważne – oceniaj proces i wprowadzaj zmiany w kolejnych edycjach)
- 3 Ustalaj proste i jasne zasady (m.in. na etapie głosowania)
- 4 Regulamin powinien być łatwo dostępny dla wszystkich uczestników procesu – pamiętaj o jego promowaniu w sposób dostosowany dla różnych odbiorców
- 5 Wskaż konkretne daty procesu i ich przestrzegaj (promuj harmonogram)
- 6 Dbaj o to, aby nie było „nauczycielskiej” (dyrektorskiej) dyktatury. Jeśli Dyrektor ma prawo zatwierdzić ostateczną listę zadań dopuszczonych do głosowania, wskaż taką informację w Regulaminie
- 7 Nie bój się mówić, co Ci się nie podoba

³ Wypracowano podczas podsumowującego szkolenia wyjazdowego dla Zespołów ds. realizacji szkolnych budżetów partycypacyjnych – Poronin, czerwiec 2022 r.

nasze wskazówki

W naszym modelu wdrażania budżetu staraliśmy się, aby to właśnie uczniowie byli najliczniejszą grupą tworzącą Zespół. Pamiętać należy zatem o właściwym doborze koordynatora/koordynatorki procesu (który będzie reprezentował zdanie grupy przed Radą Pedagogiczną/dyrekcją). Warto także prowadzić ewaluację procesu (jeśli to możliwe przez osobę niezwiązaną ze szkołą), tak aby członkowie procesu mogli wprost wyrazić swoją opinie co do poszczególnych etapów procesu.

Z naszego doświadczenia wynika, że jednym z kluczowych momentów w procesie jest dopuszczenie zgłoszonych zadań do głosowania. Bardzo ważna jest tutaj współpraca na linii autor – Zespół – Dyrektor. Warto przyjąć, że odrzucenie zadania (czy przez Zespół, czy przez Dyrektora) wymaga każdorazowo uzasadnienia (dlaczego zadanie nie jest zgodne ze statutem szkoły, dlaczego nie spełnia zasad bhp, itp.) W przypadku kiedy realizatorem procesu jest organ prowadzący szkołę (Urząd Miasta/Gminy, Starostwo Powiatowe), można wskazać, że jego przedstawiciele mogą zweryfikować listę zadań dopuszczonych do głosowania (przywrócić zadanie odrzucone uprzednio przez władze szkoły).

W ramach naszego projektu duże znaczenie przykładaliśmy do pracy z Zespołem – zaczynając od spotkań w szkołach na etapie przygotowania Regulaminu, zapraszając jego przedstawicieli na warsztaty kreatywne prowadzone w szkołach, czy wspierając szkoleniowo (na etapie ewaluacji procesu). Dobrą praktyką jest dobieranie uczestników Zespołu z różnych poziomów edukacyjnych – przykładowo wskazanie do prac w Zespole uczniów tylko ostatniej klasy powoduje, że w kolejnym roku szkolnym musimy „od podstaw” wdrażać nowe osoby. Zadać zatem należy o ciągłość prac i możliwość przekazywania doświadczenia pomiędzy członkami Zespołu. Warto też organizować „międzyszkolne” spotkania Zespołów, które umożliwią porównanie różnych rozwiązań wprowadzonych w poszczególnych placówkach.

I.4. Promocja mechanizmu i warsztaty kreatywne

Powołaliśmy już Zespół ds. budżetów uczniowskich w szkole – teraz czas na zaznajomienie całej społeczności szkolnej z pojęciem „budżetu partycypacyjnego” i jego zasadami.

W naszym projekcie etap polegał nie tylko na akcji informacyjno-promocyjnej, realizowanej głównie przez Zespół, ale także na wsparciu społeczności szkolnej w generowaniu pomysłów na ulepszenia (warsztaty kreatywne).

Narzędzia informacyjno-promocyjne wykorzystywane w projekcie na jego poszczególnych etapach:

 Hasło procesu w każdej ze szkół, wymyślone przez członków Zespołu ds. budżetów uczniowskich wraz z wyborem koloru procesu. Każda ze szkół partnerskich miała zatem swoją „identyfikację wizualną”, która towarzyszyła nam podczas kolejnych etapów akcji promocyjnej. Budżet projektu umożliwił nam zakup specjalnych bluz (kolorem dostosowanych do tego wybranego przez szkołę), na których

umieściliśmy wskazane hasła. Członkowie i członkinie zespołu ubierali bluzy na każde spotkanie promocyjne, co służyło z jednej strony budowaniu „tożsamości” Zespołu, z drugiej zaś pozwalało na łatwą identyfikację członków Zespołu przez całą społeczność szkolną.

 Wydruk i dystrybucja opracowanych dokumentów procesu: wydrukowana wersja Regulaminu przekazywana była do wychowawców klas; opracowana została skrócona wersja Regulaminu w formie plakatu z informacjami o poszczególnych etapach procesu i ich datach.

 Tablica informacyjna dotycząca procesu, na której umieszczano m.in.: informację o składzie Zespołu, plakat (skrócona wersja Regulaminu), informacja jak poprawnie wypełnić formularz zadania (np. przykładowe zadanie, wytyczne dotyczące wypełniania poszczególnych pól formularza). W kolejnych etapach na tablicy mogły znaleźć się: propozycje zgłoszonych zadań (w formie ulotek zadań), plakat dotyczący zadań dopuszczonych do głosowania, informację o wynikach głosowania, zdjęcia z realizacji zadań wybranych w poprzedniej edycji projektu.

- ☛ Informacja na Radzie Pedagogicznej przekazywana do wszystkich nauczycieli o zasadach i datach procesu, informacja przez dziennik elektroniczny do wszystkich członków społeczności szkolnej. Zorganizowanie szkolnego apelu.
  - ☛ Warsztaty z tworzenia zadań. W projekcie prowadzono (w wybranych klasach) dwugodzinne warsztaty, których celem było przekazanie informacji o tym, czym są szkolne budżety partycypacyjne. Druga część warsztatu przeznaczona było na tworzenie zadań (generowanie pomysłów, wypełnianie formularza zadania). Dużą rolę w prowadzeniu warsztatów odgrywali członkowie Zespołu – byli oni odpowiedzialni za prezentacje zasad i harmonogramu procesu w szkole. W części szkół Zespół prowadził samodzielnie warsztaty w pozostałych klasach, z wykorzystaniem scenariusza spotkania (modyfikując jednocześnie niektóre narzędzia w zależności od wieku odbiorców). Według nas kluczowym elementem procesu jest odpowiednie przygotowanie członków Zespołu, tak aby mogli oni samodzielnie prowadzić warsztaty dla kolegów (lekcje rówieśnicze). Warto zatem (planując wprowadzenie budżetów uczniowskich) zastanowić się nad zabezpieczeniem środków na szkolenia/ warsztaty (dla członków Zespołu, dla autorów zadania) - generowanie pomysłów na usprawnienia jest bowiem kamieniem milowym w procesie. Bez przynajmniej kilku zadań dopuszczonych do etapu głosowania, nie ma możliwości dokonania wyboru na etapie głosowania.
  - ☛ Maraton pisania zadań – wydarzenie w przestrzeni szkoły, podczas których autorzy/ potencjalni autorzy mogli przygotować ulotki zadania (projekt graficzny wykonywany przez pracownika projektu w programie graficznym typu CANVA). Ulotki były umieszczane następnie na tablicy informacyjnej, po dopuszczeniu do głosowania przekazywane były autorom zadań w ok. 30 egzemplarzach. Podczas maratону prowadzony był test wiedzy o budżecie uczniowskim z drobnymi nagrodami dla zwycięzców (m.in. pytanie o daty procesu, skład Zespołu, słowa kojarzące się z procesem) – utrwał on zatem wiedzę o szkolnym budżecie partycypacyjnym, zmuszał do znalezienia informacji w Regulaminie. Relacja z wydarzenia zamieszczona została w mediach społecznościowych szkół.
  - ☛ Poinformowanie członków społeczności szkolnej o wynikach głosowania – np. podczas uroczystego apelu, podczas którego podziękujemy osobom zaangażowanych w proces. Warto zaplanować uroczyste „otwarcie” nowych przestrzeni szkolnych, powstałych w ramach realizacji zwycięskich zadań. Można zaplanować przecięcie wstęgi przez autorów zadań, przygotować tabliczki/naklejki z oznaczeniem autorów, wręczyć im pamiątkowy dyplom (w naszym projekcie był to dyplom „Kreatora pomysłów”).
  - ☛ Podziękowania dla członków Zespołu w formie: dyplomów, artykułu w prasie lokalnej/ na stronie szkoły/organo prowadzącego. W projekcie mieliśmy możliwość przeprowadzenia szkoleń podsumowujących/ wprowadzających w formie wyjazdowej, co było bardzo dużym czynnikiem motywującym (możliwość wymiany informacji pomiędzy różnymi zespołami, wymiar integracyjny).
- Wiele działań informacyjno-promocyjnych było samodzielnie animowanych przez Zespół i autorów zadań. To w dużej mierze od ich inwencji zależy powodzenie procesu w szkole. Do kompetencji, które szczególnie rozwijane są na tym etapie procesu, należy zatem przedsiębiorczość i innowacyjność.
- Etap ten jest kluczowy dla zebrania jak największej liczby pomysłów na ulepszenia przestrzeni szkolnej. Pozwala na „wejście” na kolejny szczebel drabiny partycypacji – z osoby poinformowanej o zasadach procesu „rodzi” się autor/autorka zadania. Niemniej jednak głównym celem etapu jest przygotowanie całej społeczności szkolnej do kolejnego etapu procesu, czyli „głosowania”.

Maraton pisania projektów - SP 1 Olszusz, edycja II

I.5. Głosowanie

Poprzedni etap pozwolił na stworzenie listy zadań dopuszczonych - decyzją Zespołu i akceptacją dyrekcji szkoły - do głosowania. Autorzy zadania wraz z Zespołem mieli okazję do ich promowania wśród społeczności szkolnej. Czas na głosowanie, podczas którego wybrane do realizacji zostaną projekty, które uzyskają akceptację większości społeczności szkolnej.

W naszym projekcie wybór „najlepszych” projektów odbywał się (w większości przypadków) z wykorzystaniem tradycyjnej metody głosowania. Przygotowane zostały karty do głosowania w formie papierowej, dystrybuowane bezpośrednio do klas. Podczas wyznaczonego dnia członkowie Zespołu, wyposażeni w urnę wyborczą, odwiedzali każdy z oddziałów i zbierali głosy. Mechanizm zatem przypominał wybory powszechne z naszym krajem. W jednej ze szkół zdecydowano się na głosowanie on-line z wykorzystaniem kont e-mailowych uczniów założonych podczas nauczania zdalnego.

Na tym etapie Zespół ds. realizacji szkolnych budżetów uczniowskich:

- Decydował o wyglądzie karty do głosowania (wskazanie na tytuł zadania, jego krótki opis, kwotę zadania). Kluczowe jest podanie informacji o sposobie głosowania (kiedy głos będzie ważny).
- Zachęcał do oddania głosu
- Odpowiadał za prawidłowy przebieg głosowania i podliczenie wyników głosowania

W I edycji szkolnych budżetów partycypacyjnych poszczególne szkoły zdecydowały się na różne sposoby głosowania (z przydzielaniem punktów, z możliwością wskazania kilku zadań). W II edycji wszystkie Zespoły zdecydowały się na rozwiązanie: 1 głos = 1 zadanie.

**Zgniatacze do butelek PET
i puszek to strzał w „10”**

Zakończeniem pracy Zespołu było przygotowanie protokołu, który zawierał informację m.in. o liczbie oddanych głosów, liczbie głosów nieważnych, liczbie głosów na poszczególne zadania. Zespół informował także społeczność szkolną o wyniku głosowania.

I.6. Co nam daje szkolny budżet partycypacyjny – głos uczestników⁴

Za Wami 2. edycja szkolnych budżetów partycypacyjnych. W Waszej szkole zgłoszono 16 zadań na ulepszenia, na które oddano 467 głosów. Co wam – jako uczniom i członkom Zespołu ds. wdrożenia mechanizmu – dał udział w projekcie?

Uczniowie Szkoły Podstawowej im. 1000-lecia Państwa Polskiego w Bukownie: *Na pewno dowiedzieliśmy się, jak możemy wpływać na rozwój naszej szkoły. Zawarliśmy nowe znajomości z osobami mieszkającymi w sąsiednich miastach – wymienialiśmy się z nimi doświadczeniami w zakresie aktywności młodzieży. Projekt pozwala więc na łączenie rzeczy pożytecznych z zabawnymi. Podsumowując, jak wskazaliśmy w liście otwartym do władz Miasta Bukowno: nasze osobiste doświadczenie i przygoda, którą przeżyliśmy, uczestnicząc w szkolnym budżecie partycypacyjnym, wskazują, że warto dostrzec kreatywność młodych ludzi, promować współpracę i rozwijać chęć tworzenia przez uczniów nowego oblicza szkoły.*

Co należy rozumieć przez nowe oblicze szkoły? Jakie zadania wygrały w Waszej szkole, w której na etapie głosowania frekwencja przekroczyła 90%?

Uczniowie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Osieku: *W tej edycji wygrały trzy zadania, które zmieściły się w budżecie: gry planszowe, umożliwiają nie tylko zajęcia na świetlicy, ale także na godzinach wychowawczych. Maszyna do popcornu urozmaica dyskoteki szkolne oraz lekcje z wychowawcą. Zgniatacze do butelek PET i puszek to strzał w „10”. Segregujemy śmieci, butelki zajmują mniej miejsca w BIGBAK-ach. Dzięki temu, zawsze można więcej wrzucić i za niewielkie pieniądze sprzedać plastik. Z pierwszej edycji projektu wspianiale sprawdzają się leżaki, które wykorzystujemy do lekcji na świeżym powietrzu.*

Jak pokazuje doświadczenie z dwóch edycji, kluczowym elementem procesu jest wzbudzenie kreatywności uczniów. W kolejnej szkole udało się to świetnie – na etapie zgłaszania zadań zebrano aż 26 propozycji ulepszeń od uczniów i uczennic. Co zatem zrobiliście, aby wydobyć kreatywność kolegów?

⁴ Wywiad zrealizowano z uczestnikami i uczestniczkami Zespołów ds. budżetów uczniowskich realizujących II edycję procesu w roku szkolnym 2022/2023

... młodzież potrzebuje takich inicjatyw, aby uczyć się samodzielności, kreatywności i podejmowania decyzji ...

Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Olkuszu: *Podczas kampanii zespół prowadził warsztaty generujące pomysły w każdej klasie, uczniowie byli bardzo zaangażowani, chętnie zadawali pytania. Na każdym etapie zespół służył pomocą wszystkim uczestnikom. Dzięki wielkiemu zainteresowaniu, powstało wiele pomysłów projektów. Autorzy to uczniowie klas nie tylko starszych-warsztaty przeprowadzono również w klasach młodszych tj. 1-3, stąd duża ilość wspaniałych pomysłów.*

W jaki sposób można połączyć „kreatywność” uczniów z realnymi potrzebami szkoły? Co zrobić, aby zgłoszone zadania odpowiadały na problemy wszystkich uczniów, tak aby chcieli oni się zaangażować - przynajmniej na etapie głosowania?

Uczniowie Szkoły Podstawowej im. Stanisława Staszica w Bolesławiu: *W naszej szkole frekwencja wynosiła 95%. Czynnikiem, który zwiększał kreatywność uczniów w zgłoszeniu zadań był spacer badawczy i jego podsumowanie – World Cafe. Biorąc pod uwagę, że w każdym wieku uczniowie mają inne potrzeby, spacer przeprowadziliśmy w trzech grupach wiekowych: klasy 1 – 3, 4 – 6 i 7 – 8. Podczas „szkolnej wędrowki” rozmawialiśmy o tym, co w naszej szkole lubimy, a co nam się nie podoba i jak możemy to zmienić. We wszystkich kategoriach wiekowych w czasie spaceru, pojawiły się głosy dotyczące konieczności stworzenia cichego miejsca, w którym można odpocząć w czasie przerw. Pomysły z tego etapu działań zostały wykorzystane w czasie składania zadań i wygrały w głosowaniu. Mocnym podbiciem kreatywności uczniów był „maraton pisania zadań” – wydarzenie połączone z promocją, konkursami, kolorowymi balonami i nagrodami. Pozytywnym wzmocnieniem były szkolenia w ramach projektu, które przygotowały nas do działań i wystąpień publicznych. Rozwijały one naszą kreatywność i pozwalały mocniej uwierzyć we własne możliwości.*

Czy zatem uważacie, że warto robić takie projekty i angażować młodzież w działania społeczne? Co w takich projektach jest dla młodych najcenniejsze?

Uczniowie Zespołu Szkół nr 4 im. Komisji Edukacji Narodowej w Olkuszu: *Projekt obywatelski, w którym*

wzięliśmy udział pokazał, że młodzież potrzebuje takich inicjatyw, aby uczyć się samodzielności, kreatywności i podejmowania decyzji, które mają bezpośredni wpływ na nich samych. Cennym doświadczeniem była też niewątpliwie integracja zespołu szkolnego, który pracując nad zadaniami, miał okazję poznać się bliżej, a także przekazać swoją pasję całej społeczności szkolnej, zachęcając tym samym wszystkich uczniów do aktywnego udziału w życiu szkoły i powiatu.

Jak zaangażować inne osoby związane ze szkołą w proces realizacji szkolnych budżetów partycypacyjnych? W drugiej edycji projektu do dyspozycji szkół była mniejsza kwota na realizację zwycięskich zadań – zamiast 4 tysiące złotych było to 2 tysiące. W jaki sposób pozyskaliście dodatkowe środki?

Uczniowie IV Liceum Ogólnokształcącego im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Olkuszu: *Po zakończeniu pierwszej edycji projektu, widząc jakie było zainteresowanie i jakie efekty przyniósł ten projekt i wiedząc, że druga edycja dysponuje mniejszymi środkami, podczas spotkania zespołu roboczego zdecydowaliśmy, że poprosimy Radę Rodziców o dofinansowanie drugiej edycji. Nasza prośba spotkała się ze zrozumieniem i przychylnością Rady. Na decyzję co do wysokości kwoty dofinansowania musieliśmy poczekać do nowego roku budżetowego. Z zadowoleniem przyjęliśmy na początku roku 2023, że Rada Rodziców dołoży nam drugie dwa tysiące zł. Myśliliśmy, że aktywizacja uczniów na poziomie szkolnym, dostrzeżenie, że zaangażowanie młodych ludzi w tego rodzaju projekty sprawia, że uczniowie otwierają się na potrzeby społeczności szkolnej i chcą te potrzeby zaspokoić było głównym powodem, który przekonał Radę do udzielenia wsparcia finansowego. Oczywiście świadomość tego, jak wykorzystane są zakupione w ramach I edycji rzeczy i to, jakim cieszą się zainteresowaniem, była także argumentem przemawiającym za takim wsparciem. Kącik relaksacyjny, w który można odpocząć, poczytać i nawiązać nowe znajomości czy pograć w planszówki, to był strzał w dziesiątkę i myśleliśmy, że to także wpłynęło na decyzję Rady Rodziców.*

Podsumowując: uczniowie i uczennice szkół partnerskich mogli podjąć decyzję, co do swojego zaangażowania na różnych poziomach. Kluczowe jest jednak udzielenie im pełnej informacji, co do tego, czym jest mechanizm szkolnych budżetów partycypacyjnych wraz z przygotowaniem ich do etapu kreowania pomysłów. W naszym projekcie słowo WSPÓŁDECYDUJEMY oznacza zatem dla poszczególnego ucznia/uczennicy:

 podjęcie decyzji, czy chce włączyć się w mechanizm jako osoba biorąca udział w głosowaniu. Wybieram „najlepsze” wg. mnie zadanie i oddaje na nie ważny głos;

👉 zaangażowanie się w przygotowanie zadania/projektu, mającego na celu ulepszenie funkcjonowania szkoły. Opracowywanie (samodzielnie lub w zespole) wniosków/ fiskeł projektową, kalkuluje budżet zadania. Jeśli zadanie jest dopuszczone do głosowania, zaangażowanie – jako „autor/autorka” - w proces jego promowania. Zachęcam do oddania głosu na mój pomysł.

👉 przyjęcie zaproszenia/ zgłoszenie się do pracy w Zespole ds. szkolnych budżetów uczniowskich. To najbardziej czasochłonny etap związany z opracowaniem Regulaminu, promowaniem procesu w środowisku szkolnym, organizacją głosowania. Kluczowe jest zaangażowanie uczniów działających w zespole do informowania rówieśników, prowadzenia warsztatów kreatywnych. To młodzież jest bowiem najlepszym „ambasadorem” procesu – im najłatwiej jest dotrzeć do swoich kolegów i koleżanek.

Otwarcie ogrodu - zadania wybranego do realizacji w ZS nr 4 w Olkuszu, II edycja

Prezentacja zwyciężczyń zadań w IV LO Olkusz podczas konferencji podsumowującej I edycję, czerwiec 2022 r.

Maraton pisania projektów - ZSP Osiek, II edycja

Warsztaty z tworzenia zadań w SP Bukowno, I edycja

STATYSTYKI - EDYCJA 1, ROK SZKOLNY 2021/2022

Lp	Szkoła	Data głosowania	Liczba zgłoszonych zadań	Liczba autorów zadań	Liczba zadań dopuszczonych do głosowania	Liczba wybranych zadań	Liczba oddanych głosów	Frekwencja	Sposób głosowania
1	Szkoła Podstawowa nr 1 im.1000 - lecia Państwa Polskiego w Bukownie	22.04.2022	6	28	3	2	430	86%	tradycyjny
2	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Olkusz	13.04.2022	10	28	10	2	312	88%	tradycyjny
3	Zespół Szkolno - Przedszkolny w Osieku	13.04.2022	11	51	6	2	244	81,08%	tradycyjny
4	IV LO im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Olkusz	04.04.2022	12	35	7	3	540	71%	tradycyjny
5	Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Bolesławiu	07.04.2022	9	9	9	2	305	77,22%	tradycyjny
6	Zespół Szkół nr 4 im. Komisji Edukacji Narodowej w Olkusz	04.04.2022	9	9	9	1	196	84%	on line

Średnia na szkołę

9,5

81,20%

STATYSTYKI - EDYCJA 2, ROK SZKOLNY 2022/2023

Lp	Szkoła	Data głosowania	Liczba zgłoszonych zadań	Liczba autorów zadań	Liczba zadań dopuszczonych do głosowania	Liczba wybranych zadań	Liczba oddanych głosów	Frekwencja	Sposób głosowania
1	Zespół Szkolno - Przedszkolny w Osieku	12-15.12.2022	7	17	6	3	274	92,25%	tradycyjny
2	IV LO im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Olkusz	19.01.2023	7	17	6	2	640	66,70%	tradycyjny
3	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Olkusz	27.02.2023	26	57	13	2	282	43,7%*	tradycyjny
4	Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Bolesławiu	31.03.2023	8	16	8	2	328	95%	tradycyjny
5	Zespół Szkół nr 4 im. Komisji Edukacji Narodowej w Olkusz	30.03.2023	11	15	11	1	543	87,30%	on line
6	Szkoła Podstawowa nr 1 im. 1000-lecia Państwa Polskiego w Bukownie	28.04.2023	16	28	6	2	467	86%	tradycyjny

Średnia na szkołę

12,5

78,50%

* Uprawnionymi do głosowania w tej szkole byli rodzice. Nasze doświadczenie wskazuje, że z tej grupy głosują ci opiekunowie, których dzieci zgłosiły zadanie. Do przemyślenia w w kolejnych edycjach jest kwestia, w jaki sposób dotrzeć do rodziców i zachęcić ich do głosowania (zwiększa przy tradycyjnym sposobie głosowania).

ROZDZIAŁ II

Jak sfinansować mechanizmy szkolnych budżetów partycypacyjnych? - Analiza rozwiązań

II. Jak sfinansować mechanizm SBP? – Analiza rozwiązań

Wiemy już, jakie są korzyści z realizacji szkolnych budżetów partycypacyjnych. Poznaliśmy etapy wdrażania mechanizmu, opisaliśmy dobre praktyki, oddaliśmy głos współtwórcom procesu w naszych szkołach partnerskich. Na lokalne inicjatywy w tym zakresie, realizowane w Polsce od 2018 roku, nakłada się przekaz promocyjny ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej prowadzonej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, mającej na celu zachęcenie środowisk szkolnych do przetestowania tej formy praktycznej edukacji obywatelskiej⁵.

Jeżeli zatem, jako przedstawiciele środowiska edukacyjnego i społecznego szczebla centralnego i samorządowego, zgadzamy się, że szkolny budżet partycypacyjny - jako narzędzie znacznie wpływające na aktywność społeczną młodzieży - jest niezastąpione, konieczne jest postawienie pytania o możliwe źródła finansowania tego rozwiązania.

W drugiej części naszej publikacji przeanalizujemy **kilka rozwiązań w zakresie finansowania szkolnych budżetów partycypacyjnych**. Nasz Zespół przez dwa lata realizacji projektu śledził rozwiązania organizacyjno-prawne w tym zakresie, przeprowadził wywiady z osobami bezpośrednio zaangażowanymi w proces, uczestniczył w wizytach studyjnych. Nie przeprowadzaliśmy ewaluacji poszczególnych rozwiązań, zebraliśmy jednak dane i informacje, które pozwolą samodzielnie zdecydować o możliwości wykorzystania danego mechanizmu w swojej placówce oświatowej.

Ta część naszej publikacji kierowana jest głównie do decydentów lokalnych: dyrekcji szkół, przedstawicieli Rad Rodziców i organizacji pozarządowych, a przede wszystkim władz lokalnych, które stanowią organy prowadzące placówek oświatowych. To Wasza decyzja o przyznaniu środków na finansowanie zgłaszanych zadań i ulepszeń w szkołach, jest podstawą do podejmowania dalszych kroków w zakresie projektowania całego procesu wdrażania szkolnych budżetów uczniowskich.

Mechanizmy SBP jakie przedstawimy w tej części publikacji:

1. Finansowanie przez organ prowadzący szkoły – przykład Miasta Kraków.
2. Realizacja mechanizmu przez organizacje pozarządowe – analiza potencjalnych źródeł finansowania.
3. Zlecenie realizacji wdrażania mechanizmu organizacji pozarządowej – przykład Warszawy.
4. Oddolne inicjatywy środowiska szkolnego

anadeser....

5. Młodzieżowy Budżet Partycypacyjny – przykład Miasta Vila Nova de Gaia (Portugalia)

⁵ „Szkolne budżety obywatelskie – kampania edukacyjna”, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/szkolne-budzety-obywatelskie--kampania-edukacyjna>, dostęp: 20 lutego 2023 r.

II.1 Młody Kraków, czyli „Szkolne Budżety Obywatelskie” jako przygotowanie młodzieży szkół średnich do aktywnego udziału w miejskim budżecie obywatelskim

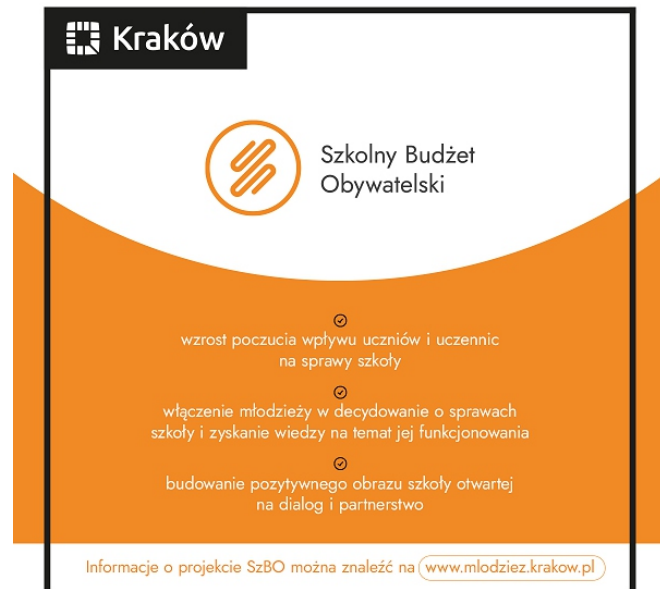
Kraków prowadzi wyjątkową politykę na rzecz młodzieży, której główne założenia wynikają z dokumentu „Młody Kraków 2.0” - program aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu miasta na lata 2019-23. Jednym z elementów Programu jest mechanizm szkolnych budżetów partycypacyjnych. W obecnym roku szkolnym (2022/2023) odbywa się już trzecia edycja procesu w krakowskich szkołach. Dlaczego Kraków zdecydował się na wprowadzenie takiego rozwiązania?

Pomysł na Szkolny Budżet Obywatelski (SzBO) narodził się z chęci adaptacji procesu zwykłego Budżetu Obywatelskiego na potrzeby lokalnej, małej społeczności, jaką jest szkoła. Zastanawialiśmy się, jak sprawić, aby mechanizmy, rolę i znaczenie tego procesu zrozumieli także młodzi mieszkańcy miasta. Przyświecał nam cel rozbudzenia poczucia sprawczości wśród młodych osób, chęć włączenia młodzieży we współdecydowanie o sprawach szkoły, podkreślenia roli samorządności uczniowskiej, a także zwiększenie rozpoznawalności zasad i procesu BO wśród uczniów krakowskich szkół.

Kraków jest jednym z pierwszych miast realizujących tak zwane budżety partycypacyjne dla młodzieży. Inicjatorem SzBO jest Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Miasta Krakowa, a komórką wiodącą Referat ds. Młodzieży, który od 2019 roku realizuje program aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu miasta „Młody Kraków 2.0”.

Jak wyglądają główne założenia finansowe i organizacyjne procesu w tej edycji? Jak zmieniały się one w poprzednich edycjach?

Szolny Budżet Obywatelski finansuje Gmina Miejska Kraków. Przeprowadzenie każdej edycji jest określone

Korzyści z realizacji budżetu uczniowskiego. Element identyfikacji wizualnej procesu. UM Kraków

stosownym zarządzeniem Prezydenta Miasta Krakowa. W pierwszej edycji, pilotażowej, była to kwota 15 000 zł, z przeznaczeniem 5 000 zł na szkołę. W drugiej 155 000 zł z racji tego, iż wzięło w niej udział 31 szkół ponadpodstawowych. W trzeciej edycji 2022/23 kwota przypadająca na szkołę to 6 000. zł, przy czym jeden projekt może mieć wartość 3 000 złotych. Realizować można zadania inwestycyjne i społeczne.

W każdej edycji obserwujemy - wzrost nakładów na wdrożenie mechanizmu, przy czym I etapem planowania jest otwarte zaproszenie szkół ponadpodstawowych do udziału w mechanizmie. Na podstawie zgłoszonego zainteresowania (w tym roku szkolnym to 34 placówki) wskazywana jest pula środków na daną edycję, zatem każda szkoła zainteresowana realizacją SzBO ma taką możliwość. Warto zaznaczyć, że wskazane powyżej wartości dotyczą zabezpieczenia puli finansowej tylko na projekty zgłaszane przez uczniów.

PODSTAWA PRAWNA WPROWADZENIA ROZWIĄZANIA:

- art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym/ art. 32. ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym
- art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe
- przywołanie aktów prawa miejscowego (Strategii Rozwoju, przyjętych programów na rzecz rozwoju społecznego / wolontariatu / młodzieży)

Autorki zadania polegającego na zakupie i montażu ławki zewnętrznej; oznaczono nazwę zadania i nazwiska autorek, foto: UM Kraków

Jakie zatem dodatkowe nakłady finansowe powinien zabezpieczyć organ prowadzący?

W Referacie ds. Młodzieży, który zajmuje się wdrażaniem SzBO, wydzielone jest stanowisko związane z obsługą całego procesu, co jest niezbędne przy tej skali działań. W mniejszych gminach może nie być takiej potrzeby, na pewno jednak należy wskazać pracownika odpowiedzialnego za wsparcie szkół w przygotowaniu do wprowadzenia mechanizmu, a potem jego rozliczenia.

Na etapie informacyjno-promocyjnym przygotowaliśmy materiały edukacyjne, czyli scenariusze zajęć poświęcone idei budżetów partycypacyjnych⁶, a zatrudniony przez nas animator przeprowadził kreatywne warsztaty tworzenia projektów i mapowania potrzeb społeczności szkolnej, tak aby wspomóc prace nad tworzeniem zadań. Warsztaty prowadzi się w formie on-line.

Ważnym elementem jest wsparcie motywacyjne – warto docenić autorów i autorki zadań wygranych poprzez przygotowanie naklejki lub tabliczki, ze wskazaniem, że dana inwestycja została „wymyślona” przez danego ucznia. W przypadku krakowskiego SzBO przygotowaliśmy także specjalną szatę graficzną mechanizmu oraz materiały

i gadzety promujące proces (w ramach posiadanych przez Wydział Środków na promocję).

Jaka jest rola szkół w procesie?

W każdej ze szkół zostaje powołany Zespół roboczy ds. Szkolnego Budżetu Obywatelskiego złożony z dyrekcji, nauczycieli, przedstawicieli samorządu uczniowskiego oraz pracowników Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia. Zespół czuwa nad procesem w szkole: min. opracowuje regulamin budżetu, weryfikuje składane projekty, organizuje głosowanie. Każda szkoła może indywidualnie dopasować realizację projektu (sposób składania wniosków, głosowanie, przebieg lekcji o SzBO) uwzględniając różnorodne ograniczenia (m.in. pandemiczne).

W tej edycji wprowadziliśmy także mechanizm weryfikacji na szczeblu Wydziału zadań, które nie przeszły weryfikacji formalnej na szczeblu szkolnym. Dążymy do tego, aby jak najwięcej zgłoszonych zadań, było poddanych pod głosowanie. Przywiązujemy także dużą wagę do tego, aby zadania były napisane przez uczniów, ponieważ tylko oni są uprawnieni do zgłaszania propozycji zadań i głosowania.

⁶ Scenariusze zajęć dostępne pod adresem: <https://mlodziez.krakow.pl/2021/09/21/scenariusz-lekcji-szkolny-budzet-obywatelski/>

Statystyki w zakresie uczestnictwa szkół i młodzieży w poszczególnych elementach procesu krakowskiego Szkolnego Budżetu Uczniowskiego.

	Edycja 1 pilotaż (2020/2021)	Edycja 2 (2021/2022)	Edycja 3 (2022/2023)
Kwota przeznaczona na mechanizm szkolnych budżetów	5000	5000	6000
Ilość szkół zaangażowanych / wdrażających mechanizm	3	31	34
Ilość zgłoszonych propozycji zadań (łącznie)	93	231	Etap w trakcie realizacji
Ilość propozycji dopuszczonych do głosowania (łącznie)	15	187	
Ilość oddanych głosów	523	5530	
Liczba przeprowadzonych spotkań animacyjnych	61	264	

Podobne rozwiązanie już od 6 lat wdrażane jest w Tychach. Decyzja o wprowadzeniu budżetów szkolnych podyktowana była dążeniem do aktywizacji społecznej młodzieży, która stanowiła jedynie mały procent osób angażujących się w budżet obywatelski szczebla miejskiego.

Urząd Miasta do udziału w mechanizmie zaprasza wszystkie swoje publiczne szkoły ponadpodstawowe (w obecnej, 6 edycji jest to 10 placówek). Kwota przeznaczona na realizację zwycięskich inicjatyw to 90 000 zł, czyli 9 000 zł na szkołę. Środki zabezpieczane są w budżecie miasta na odpowiednich paragrafach poszczególnych szkół, a następnie Zarządzeniem Prezydenta Miasta Tychy przyjmowany jest Regulamin Młodzieżowego Budżetu Obywatelskiego na dany rok. Zapewniane są także środki na prowadzenie warsztatów kreatywnych, pozwalających młodym osobom na nazwanie pojawiających się wokół problemów i stworzenie planu ich rozwiązania. Jest to spotkanie, które przygotowuje młodzież do tworzenia własnych zadań zarówno w budżetach szkolnych, jak i budżecie miejskim. Wykonawca usługi wyłaniany jest w drodze zapytań ofertowych. Aby ułatwić potencjalnym autorom zadań ich promocję, przygotowane są materiały (baner, plakat, post na fb). Całość materiałów dostępna jest na stronie internetowej: razemtychy.pl (zakładka:

Młodzieżowy Budżet Obywatelski). Witryna zawiera ponadto kompleksowe informacje z obszaru współpracy władz miasta z jego mieszkańcami (konsultacje społeczne, współpracę z organizacjami pozarządowymi, centrum wolontariatu, obywatelski budżet miejski).

II.2 Realizacja mechanizmu przez organizacje pozarządowe, które są inicjatorem procesu

Jak już wiecie z pierwszej części publikacji, testowanie mechanizmu szkolnych budżetów partycypacyjnych w szkołach powiatu olkuskiego odbyło się w ramach projektu, na który Stowarzyszenie Dobroczyńne „Res Sacra Miser” pozyskało środki zewnętrzne⁷. Przygotowując założenia projektu kierowaliśmy się naszym doświadczeniem:

-ze współpracy ze szkołami w ramach animowania działalności klubów wolontariatu czy projektów dla młodych liderów;

-z przygotowywania autorskich projektów do budżetów obywatelskich szczebla gminnego i wojewódzkiego.

Szukaliśmy także dobrych praktyk i rozwiązań z całego kraju, zwracając baczność na źródła finansowania.

⁷ Ponieważ naboru wniosków w ramach Programu „Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny” oraz Programu „Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy” są już zakończone, w tej części publikacji nie będziemy analizować założeń tych źródeł finansowania.

Poniżej przedstawimy rozwiązania w tym zakresie stosowane przez organizacje pozarządowe działające w obszarze edukacji obywatelskiej. Jeśli zatem przy Twojej szkole funkcjonuje organizacja pozarządowa lub współpracujecie z taką w ramach swojej działalności edukacyjnej, warto pokazać jej naszą publikację. W części pierwszej znajdziecie gotowe rozwiązania merytoryczne i podpowiedzi, jak wdrażać budżet uczniowski, w tej części natomiast podpowiedzi, z których konkursów grantowych możnaskorzystać.

Gdzie znaleźć środki na wdrożenie szkolnych budżetów partycypacyjnych? – przykłady z aktywności organizacji pozarządowych.

Fundacja Laboratorium Badań i Działań Społecznych „SocLab” – autor i realizator szeregu projektów w zakresie aktywności obywatelskiej młodzieży

województwa podlaskiego, od 2019 roku wspiera szkoły we wdrażaniu szkolnych budżetów partycypacyjnych. Pierwszy projekt nakierowany na zaktywizowanie społeczności szkolnych 8 szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa podlaskiego poprzez realizację budżetów partycypacyjnych finansowany był ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014 – 2020. Program ten, obecnie funkcjonujący pod nazwą „Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030”, pozwolił na realizację kolejnego projektu Fundacji pn. “Szkolny budżet partycypacyjny – decydujemy wspólnie” (edycja konkursu 2021 r.). Z tego samego źródła finansowania skorzystała kolejna organizacja „Łomżyński Klaster Ekonomii Społecznej”, która w 2022 r. uzyskała dofinansowanie na projekt „Aktywni młodzi obywatele! - Łomżyński Szkolny Budżet Obywatelski”. Oba projekty zostały złożone w Priorytecie 3 Programu NOWEFIO.

**NOWE
FIO**

NOWEFIO na lata 2021-2030 jest kontynuacją programów rządowych skierowanych do organizacji pozarządowych, które niezależnie od doświadczenia i wielkości mogą wziąć udział w konkursie i otrzymać dotację. Głównym celem Programu jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne przez poprawę samoorganizacji społecznej, wzrost znaczenia sektora obywatelskiego w życiu publicznym oraz wzmocnienie instytucjonalne sektora obywatelskiego w Polsce.

Projekty realizowane w ramach Priorytetu 3. (wybranego przez opisane powyżej organizacje) powinny przyczyniać się m.in. do: zwiększania obecności organizacji obywatelskich w życiu publicznym, wspierania dialogu obywatelskiego, procesów konsultacji, tworzenia forum debaty publicznej. W ramach priorytetu dofinansowane mogą być projekty dotyczące np.: włączenia obywateli w procesy decyzyjne (na poziomie lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim) np. w konsultacje społeczne, budżety obywatelskie, inicjatywę lokalną.

Program zarządzany jest przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, które co roku ogłasza konkurs dla organizacji pozarządowych. W edycji 2023 w Priorytecie 3 można było ubiegać się o dotację w wysokości od 50 tys. do 300 tys. zł., bez konieczności wniesienia wkładu własnego.

Przygotowując się do pozyskania dofinansowania warto przeprowadzić diagnozę zaangażowania społecznego i obywatelskiego młodzieży w waszej szkole lub mieście. Budżety uczniowskie są bowiem jedynie narzędziem, którego celem jest zwiększenie aktywności młodych ludzi w tym zakresie. Punktem wyjścia musi być zatem adekwatne opisanie problemów, które skutkują niewystarczającym poziomem zaangażowania obywatelskiego uczniów waszej szkoły/sołectwa/ gminy.

<https://niw.gov.pl/nasze-programy/nowefio>

Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego jest także Instytucją Zarządzającą dla zupełnie nowego programu ukierunkowanego na zwiększenie zaangażowania młodzieży i młodzieżowych organizacji pozarządowych w życie publiczne przez wsparcie inicjatyw młodzieżowych, wzrost ich znaczenia w życiu publicznym oraz ich wzmocnienie instytucjonalne. Rządowy Program Fundusz Młodzieżowy na lata 2022–2033, bo o nim mowa, bazuje na założeniu, iż „zwiększenie partycypacji osób młodych jest odpowiedzią na współczesne wyzwania stojące przed polskim społeczeństwem i państwem”.

Analiza założeń Programu i Regulaminu pierwszej edycji konkursu „Fundusz Młodzieżowy” dla organizacji pozarządowych wskazuje, że rozwiązania w zakresie wdrożenia budżetów uczniowskich wpisują się w założenia Priorytetu 2 Programu „Organizacje młodzieżowe w życiu publicznym”. Projekty składane w ramach tego Priorytetu powinny zmierzać do angażowania młodzieży w różne formy konsultacji społecznych, dotyczących kształtowania budżetu ze szczególnym uwzględnieniem budżetu obywatelskiego. W szczególny sposób wspierane będą takie działania, które prowadzą do stworzenia trwałych rozwiązań instytucjonalnych, wzorów działań, które mogą być realizowane także w innych społecznościach lokalnych.

W ramach konkursu ogłoszonego w 2022 r., w Priorytecie 2 można było ubiegać się o dotację w wysokości od 100 tys. zł do 250 tys. zł. Planowany termin kolejnego konkursu to ostatni kwartał 2023 r.

Warto także dokładnie przyjrzeć się założeniom konkursów dla organizacji pozarządowych organizowanych przez samorządy szczebla lokalnego i regionalnego. Przykładowo w ramach otwartego konkursu ofert Zarządu Województwa Małopolskiego w obszarze w zakresie nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania na lata 2023-2024 pn. „Małopolska! Postaw na edukację” uzyskać można dofinansowanie na „realizowanie różnorodnych inicjatyw edukacyjnych kształtujących kompetencje uniwersalne małopolskich uczniów, w szczególności [...] poruszających zagadnienia o tematyce regionalnej i obywatelskiej, udoskonalających mechanizmy konsultacji i deliberacji w życiu publicznym regionu”. Zatem przy położeniu nacisku na edukacyjny wymiar procesu wdrażania budżetu uczniowskiego i zaplanowaniu szkoleń zmierzających do podniesienia kompetencji kluczowych jego uczestników (do których zaliczamy kompetencje społeczne i obywatelskie oraz inicjatywność i przedsiębiorczość) przyjąć można, że projekt polegający na przygotowaniu społeczności danej szkoły do wdrożenia rozwiązania mógłby zostać złożony w ramach opisanego konkursu.

II.3 Zlecenie realizacji wdrażania mechanizmu organizacji pozarządowej – przykład Warszawy

Otwarte konkursy ofert

Podobną do opisaną powyżej formą współpracy z NGO jest zlecenie realizacji zadania w zakresie wdrożenia

mechanizmu w szkołach danego poziomu. Organ prowadzący w tym przypadku podejmuje decyzję o realizacji budżetu uczniowskiego, zleca jednak realizację tego zadania w drodze otwartego konkursu ofert.

Takie rozwiązanie testowane było w Warszawie – w 2018 r. ogłoszono otwarty konkurs ofert pn. „Szkolny budżet partycypacyjny”, którego celem było „opracowanie standardów przygotowania i przeprowadzania szkolnych budżetów partycypacyjnych (SBP) na podstawie m.in. pilotażowego projektu z zakresu współdecydowania przez społeczność szkolną o części budżetu szkoły w warszawskich szkołach podstawowych i ponadpodstawowych”. Oprócz środków na wsparcie szkoleniowo-doradcze dla szkół chętnych do testowania mechanizmu, organizator konkursu przeznaczył kwotę dla każdej ze szkół w wysokości 4000 zł, które miały być wydatkowane na pomysły uczniów. Środki te zostały przekazane szkołom z budżetu organizatora konkursu i nie były wyszczególniane w kosztorysie sporządzanym przez aplikujące organizacje pozarządowe.

Jest to więc przykład „mieszanego” finansowania mechanizmu budżetu uczniowskiego – organ prowadzący zapewnia środki na finansowanie zadań wybranych do głosowania w szkołach biorących udział w procesie, -wyłoniona organizacja pozarządowa otrzymuje dofinansowanie na prowadzenie niezbędnych działań doradczych, szkoleniowych czy promocyjnych, które stanowią niezbędny element skutecznej realizacji budżetów partycypacyjnych.

Organizacją pozarządową realizującą zadanie w ramach ww. konkursu była „Fundacja Pole Dialogu”, która swoje pierwsze doświadczenia po pilotażu podsumowała w następujący sposób:

„Szkolne budżety w każdej szkole – tak! Ale to rozwiązanie nie może być wprowadzane na siłę, ani nie może być mechanizmem obligatoryjnym, bowiem zaburzyłoby jego pozytywne efekty [...]. Zdecydowanie większą zaletą rozwiązania systemowego byłoby przeznaczenie jakiejś części dotacji oświatowej na działania partycypacyjne, z których szkoła może - lecz nie musi – skorzystać, np. w postaci dodatkowej, opcjonalnej kategorii w budżetach, które są w dyspozycji dyrekcji. Takie fundusze zapewniałyby nie tylko elastyczność, ale także działałyby jako zachęta dla szkolnych decydentów i decydek. Jeśli w danym roku szkoła jest zbyt obciążona i nie ma ochoty oraz czasu na zorganizowanie procesu, po prostu nie jest uruchamiana ta kategoria.

W naszym odczuciu SBO musi być „skrojone na miarę” do indywidualnych potrzeb placówki. To oznacza, że szkoła sama powinna przyjmować korzystne dla siebie rozwiązania. Nie pomoże tutaj jeden wystandaryzowany model działania, a bardziej szereg wskazówek i gotowość do wsparcia procesu przez trenerów, mentorki, urzędników”⁸.

Powyższe obserwacje pokrywają się z wnioskami z realizacji naszego projektu – każda ze szkół

partnerskich samodzielnie decydowała o kluczowych kwestiach związanych z „Regulaminem”, wpisywała mechanizm w kalendarz swoich wydarzeń w danym roku szkolnym. Kluczowym elementem okazały się być warsztaty dla członków Zespołów, szkolenie z tworzenia zadań dla uczniów i uczennic szkół oraz szereg wydarzeń informacyjno-promocyjnych.

II.4 Oddolne inicjatywy środowiska szkolnego

Decyzję o wdrożeniu szkolnego budżetu partycypacyjnego mogą też podjąć decydenci związani ze szkołą niezależnie od organu prowadzącego czy współpracy z organizacją pozarządową. Ważną rolę w tym zakresie pełni Dyrektor Szkoły w porozumieniu z Radą Rodziców.

Dyrektor szkoły zazwyczaj dysponuje pulą środków przeznaczoną w planie finansowym szkoły na:

- zakup wyposażenia wzbogacającego zasoby szkoły (np.: meble, tablice demonstracyjne),
- zakup pomocy dydaktycznych, w tym gier, zabawek i sprzętu sportowego,
- usługi związane z utrzymaniem terenu i budynku szkoły (np.: naprawy wszelkiego rodzaju, poprawa estetyki, malowanie, wymiana sprzętu).

Organizacja budżetu uczniowskiego oznaczałaby zatem wydzielenie części środków z tych pozycji budżetowych i oddanie ich w dyspozycję społeczności szkolnej.

Kolejnym źródłem finansowania procesu mogą być środki pozyskiwane przez szkoły w ramach kampanii „1,5% podatku”. Wiele szkół ma zawarte porozumienia w tym zakresie z organizacjami pożytku publicznego. Także w tym przypadku Dyrekcja szkół może zdecydować, że to uczniowie i uczennice w drodze „szkolnych budżetów partycypacyjnych” mogą wskazać cel wydatkowania części środków.

Rada Rodziców zarządza budżetem pochodzącym z dobrowolnych składek rodziców dzieci uczęszczających do placówki. Część z tych środków dedykowana jest na doposażenie szkoły czy organizację wydarzeń integracyjnych. Nic zatem nie stoi na przeszkodzie, aby o konkretnym przeznaczeniu tych środków zdecydowali uczniowie szkoły w formie głosowania. Na wdrożenie „szkolnych budżetów uczniowskich” zdecydowały się m.in. Rady Rodziców przy: Szkole Podstawowej nr 385 w Warszawie⁹, Szkole Podstawowej Nr 86 im prof. Jerzego Sampa w Gdańsku.

⁸ Mateusz Wojcieszak, Paweł Zalewski, Szkolny budżet obywatelski w Warszawie – czas na systemowe działania!

<https://publicystyka.ngo.pl/skolny-budzet-obywatelski-w-warszawie-czas-na-systemowe-dzialania>, dostęp: 1.02.2023

⁹Przykładowy regulamin procesu dostępny jest pod linkiem:

<https://rrsp385.waw.pl/lib/qdr3ox/Budzet-Uczniowski-2022-2023---Regulamin-lb9h9mio.pdf>

Czy inicjatywa polegająca na wdrożeniu szkolnych budżetów partycypacyjnych może wyjść od samej społeczności uczniowskiej, która nie dysponuje zazwyczaj żadnymi środkami finansowanymi? Warto tutaj znów odwołać się do wskazanego już powyżej Programu „Fundusz Młodzieżowy”.

Priorytet 1 Funduszu Młodzieżowego pn.: „Aktywizacja młodzieży w samorządach” zakłada wybór operatorów dokonujących regranitngu środków dla grup nieformalnych, do których zaliczamy samorząd uczniowski szkół ponadpodstawowych. Dla województwa małopolskiego operatorem takim jest New Europe Foundation, która realizuje projekt „Aktywizacja młodzieży w samorządach w województwie śląskim i małopolskim”. W lutym 2023 został uruchomiony konkurs na wybór najlepszych projektów, z pulą środków w ramach ścieżki 2: 100 000 zł. Wartość jednego projektu zgłoszonego przez samorząd szkolny może wynosić od 10 000 do 15 000 zł. W przykładowym katalogu możliwych działań znajdziemy: podnoszenie umiejętności, kompetencji i kwalifikacji liderów samorządów uczniowskich [...] celem poznania praw i zadań samorządów [...] oraz zasad działania współpracujących instytucji publicznych. Przygotowanie przez samorząd szkolny mechanizmu szkolnych budżetów i ich testowanie wydaje się zatem zadaniem kwalifikowalnym w ramach przywołanego konkursu.

II.5 Młodzieżowy budżet obywatelski w mieście/gminie - przykład Vila Nova de Gaia (Portugalia)

Budżety uczniowskie na szczeblu szkoły stanowią „minilaboratorium” aktywności społecznej, w której testowany jest szereg umiejętności obywatelskich uczniów, o czym pisaliśmy w pierwszej części publikacji.

Gaia Participatory Budgeting for Youth

Kolejnym krokiem w tym obszarze jest stworzenie partycypacyjnych budżetów młodzieżowych na szczeblu gminy. W praktyce oznacza to wydzielenie, w prowadzonych już budżetach obywatelskich, puli na realizację pomysłów młodzieżowych bądź stworzenie odrębnego mechanizmu młodzieżowego budżetu obywatelskiego, jeśli tego typu mechanizm nie był dotychczas realizowany w danej jednostce samorządu terytorialnego.

Przykładem rozwiązana w tym zakresie jest „Gaia Participatory Budgeting for Youth”, czyli budżet partycypacyjny dla młodych realizowany w portugalskim mieście Vila Nova de Gaia od 2020 r.

Młodzież (uprawnieni uczestnicy procesu) rozumiana jest przy tym szeroko: to każda osoba w wieku od 13 do 30 lat, która urodziła się, mieszka, pracuje lub studiuje w mieście. Jak wskazują organizatorzy procesu¹⁰ jest to największy tego typu mechanizm w Portugalii – w 2023 r. pomysłodawcy mogą zgłaszać propozycje ulepszeń na kwotę pojedynczego zadania: 40 000 euro w jednej z trzech kategorii:

- Kultura, sport i kreatywność,
- Środowisko i zrównoważony wzrost,
- Wykluczenie społeczne.

W każdej ze wskazanych kategorii wybrane do realizacji zostaną dwa zadania – łączny budżet mechanizmu to 240 000 euro.

Warsztaty ewaluacyjne, Poronin, czerwiec 2023

¹⁰ Ponieważ nabory wniosków w ramach Programu „Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny” oraz Programu „Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy” są już zakończone, w tej części publikacji nie będziemy analizować założeń tych źródeł finansowania.

Wdrażanie rozwiązania odbywa się w powtarzalnych cyklach rocznych:

Etap	Okres realizacji	Zadanie
1	listopad – grudzień roku poprzedzającego	Kampania informacyjna
2	styczeń – luty	Składanie zadań, w tym warsztaty z tworzenia zadań (edukacja nieformalna)
3	marzec – kwiecień	Ocena złożonych zadań przez Komitet Techniczny (stworzenie listy projektów zaakceptowanych do głosowania oraz projektów odrzuconych)
4	maj	Możliwość składania odwołań w przypadku zadań odrzuconych
5	czerwiec – lipiec	Głosowanie w formule on-line
6	sierpień – październik	Ogłoszenie wyników głosowania oraz organizacja ceremonii podsumowującej (podziękowania dla autorów zwycięskich zadań)
7	rok następny	Wdrożenie wybranych pomysłów wraz z montażem pamiątkowych tablic wskazujących na autorów zadań

Analiza tematyki zgłaszanych i wybranych zadań wskazuje na dwa główne obszary problemowe, które wyraźnie zauważają młode osoby. Są to sprawy związane ze zmianami klimatu i ochroną środowiska oraz troska o międzypokoleniową solidarność. Niektóre z projektów stworzonych przez młodych stały się inspiracją dla władz lokalnych przy projektowaniu kolejnych rozwiązań urbanistycznych w mieście (np. wybrany do realizacji w 2019 r. „park dla zwierząt” zapoczątkował tworzenie tego typu przestrzeni w kolejnych dzielnicach). Warto zatem zwrócić uwagę, że portugalskie rozwiązanie uczy młodych szerokiego spojrzenia na problemy współczesnego świata – zgłaszane projekty mają być użyteczne nie tylko dla osób młodych, ale dla całej społeczności lokalnej.

II.6 Wskazówki i dobre praktyki przy tworzeniu modelu finansowania szkolnych budżetów partycypacyjnych.

Bez względu, który z przedstawionych powyżej sposobów finansowania mechanizmu wybierzesz, warto abyś pamiętał, iż „szkolne budżety partycypacyjne” to nie tylko pula środków na sfinansowanie zadań wybranych do realizacji. Mechanizm ma prowadzić do zmiany „poczucia sprawczości” wśród młodych osób, dlatego:

👉 Warto zabezpieczyć/ zabiegać o środki na realizację warsztatów/ szkoleń kreatywnych, które z jednej strony przybliżą młodzieży ideę budżetów partycypacyjnych, z drugiej przygotowują

ich do diagnozy potrzeb społeczności szkolnej i tworzenia zadań do mechanizmów. Większość przedstawionych przez nas rozwiązań uwzględniała, w mniejszym lub większym zakresie, takie rozwiązania. W naszym projekcie idea zwiększenia kompetencji członków i członkiń Zespołów ds. budżetów uczniowskich w formie szkoleń wyjazdowych przełożyła się na ich gotowość do prowadzenia lekcji rówieśniczych i zwiększyła motywację do całorocznej pracy w Zespole.

👉 Zadbaj o „ciągłość” pracy Zespołu ds. budżetu uczniowskiego – dobieraj do niego przedstawicieli klas starszych i młodszych, tak aby po odejściu starszych roczników ze szkoły, w Zespole zostali uczniowie, którzy mogą podzielić się swoim doświadczeniem z kolegami.

👉 W przypadku braku możliwości sfinansowania dodatkowych warsztatów czy szkoleń skorzystaj z gotowych scenariuszy zajęć dotyczących budżetów uczniowskich (do przeprowadzenia na przykład podczas lekcji wychowawczych). Warto przygotować w tym zakresie kadrę pedagogiczną szkoły. Scenariusz zajęć kreatywnych powstał m.in. w ramach naszego projektu.

👉 Zadbaj o podziękowanie autorom zadań, zwłaszcza tym, których pomysły zostały wybrane do realizacji. Dyplom „kreatora zmian społecznej”, tabliczka z oznaczeniem

pomysłodawcy danego rozwiązania, informacja o autorach w lokalnej prasie czy na stronie organu prowadzącego, spotkanie z lokalnymi decydentami – rozwiązań motywujących w tym zakresie jest naprawdę dużo.

- ➡ Zadbaj o promocyjną stronę mechanizmu – w ramach projektu stworzyliśmy tablicę informacyjną o procesie, która zawiera skrócony regulamin projektu, wykaz członków Zespołu, propozycje zgłaszanych zadań. Każda z naszych partnerskich szkół wymyśliła swoje hasło procesu, które było umieszczane na naklejkach, bluzach promocyjnych.

Warsztaty z tworzenia zadań, SP Bolesław, I edycja

Iceland Liechtenstein Norway Active citizens fund

DYPŁOM

KREATORA POMYSŁÓW SPOŁECZNYCH

DLA

Imię i Nazwisko

wykazuje wzorową postawę obywatelską i uczniowską.

Dziękujemy za aktywne włączenie się w drugą edycję **SZKOLNEGO BUDŻETU UCZNIOWSKIEGO** poprzez przygotowanie, zgłoszenie oraz promowanie zadania, które finalnie zostało wybrane przez społeczność szkolną do realizacji w roku szkolnym 2022/2023.

TWOJA AKTYWNOŚĆ ZMIENIA ŚWIAT NA LEPSZE!

Anna Dela
Prezes Zarządu Stowarzyszenia Dobroczynnego „Res Sacra Miser”

Szkolny Budżet Uczniowski/Partycypacyjny to mechanizm, który pozwala uczniom i uczennicom na samodzielne podejmowanie decyzji o sposobie zagospodarowania przyznanych środków. Społeczność szkolna ma możliwość zgłoszenia propozycji ulepszeń czy zmian, które następnie są poddawane pod głosowanie. Jest to zatem lekcja współdecydowania o szkole oraz odpowiedzialności za nią, a także wyjątkowa okazja, by zaszczyć wśród młodych osób ducha samorządności i przekonać ich, że warto się angażować.

PROJEKT "WSPÓŁDECYDUJEMY - ZAANGAŻOWANIE OBYWATELSKIE MŁODZIEŻY SZKÓŁ POWIATU OLSKUSKIEGO" REALIZUJĄ:

LIDER

PARTNERZY

Projekt finansowany przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG w ramach Programu Aktywni Obywatele - Fundusz Regionalny

Przykładowy projekt dyplomu dla kreatora pomysłów społecznych.

bluzy

hasła

Dostrzeż,
współpracuj
i twórz!

Decydujemy
- zyskujemy

JEDYNKA -
Razem tworzymy
przyszłość

Działanie
to nasze
rozwiązanie

Pomagamy
i wspieramy,
wszystkim dzieciom
ułatwiamy

Jestem,
więc decyduję!

ZAKOŃCZENIE

Szkolne budżety partycypacyjne, które testowaliśmy w szkołach powiatu olkuskiego, nie są jedynym narzędziem wpływającym na wzrost poczucia sprawczości młodzieży.

Stowarzyszenie Dobroczyne „Res Sacra Miser” od 2014 r. realizuje projekty dla wolontariuszy – liderów, których celem jest kształtowanie kompetencji społecznych niezbędnych do realizacji inicjatyw oddolnych oraz zachęcania innych do działania. W ostatniej edycji projektu (rok szkolny 2022/2023) pracowaliśmy z uczniami szkół średnich nad rozwiązaniami, które zwiększą dostępność ich placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami.

Realizowane na naszym obszarze budżety obywatelskie szczebla gminnego (Budżet Obywatelski – Olkusz) czy wojewódzkiego (BO województwa małopolskiego) pozwalają osobom małoletnim na zgłaszanie swoich inicjatyw. To doskonała szansa dla młodzieży na wypracowanie zadań czy propozycji ulepszeń swojego otoczenia. W przypadku zakwalifikowania projektu do etapu głosowania mieszkańców warto zaplanować kampanię społeczną, zachęcającą do wyboru danego zadania, co sprzyjać może konsolidacji środowiska osób młodych.

Warto też prześledzić rozwiązania związane z tworzeniem specjalnych funduszy młodzieżowych. Wspominany już powyżej Kraków realizuje „Program Wsparcia Samorządów Uczniowskich #SU-w-ak”, który kierowany jest do samorządów uczniowskich z krakowskich szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. Ma on na celu aktywizowanie samorządów uczniowskich, promocję samorządności uczniowskiej w szkołach, finansowanie wsparcia działalności samorządów uczniowskich krakowskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz podnoszenie umiejętności organizacyjnych organów samorządów uczniowskich. Minimalna kwota dofinansowania projektu wynosi 500,00 zł, a maksymalna 2 000,00 zł. Rozwiązanie to realizowane jest przez organizację pozarządową (operatora), która wybierana jest w otwartym konkursie ofert. Operatorem programu jest Fundacja Oświatowa im. ks. Stanisława Konarskiego.

Podobne rozwiązanie wdrażane jest w Dąbrowie Górniczej. Program o nazwie „Fundusz Inicjatyw

Młodzieżowych” ma na celu zwiększenie zaangażowania młodzieży w rozwój społeczeństwa obywatelskiego miasta poprzez rozwijanie procesów współdecydowania o wspólnocie lokalnej. Możliwe jest składanie przez młodzież projektów okolicyjskich o wartości do 20 000 zł lub projektów lokalnych (do 5 000 zł). Akcją edukacyjno-informacyjną Programu prowadzi Młodzieżowa Rada Miasta przy możliwie jak najszerzej współpracy z Urzędem Miejskim oraz Radą Miejską, jednostkami organizacyjnymi miasta, jednostkami pomocniczymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Wszystkie powyższe mechanizmy i rozwiązania łączą jedna idea: programy zwiększające aktywność społeczną i obywatelską młodzieży przyczyniają się do budowy społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego od najmłodszych lat warto budować wśród uczniów postawy odpowiedzialności za swoje środowisko, uczyć zasad samorządności i odpowiedzialnego podejmowania decyzji.

ETAPY WDRAŻANIA SZKOLNEGO BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO

POWOŁANIE ZESPOŁU DS. BUDŻETU UCZNIOWSKIEGO

Nadzór nad całością procesu

Przeprowadzenie głosowania

Przygotowanie regulaminu

SKŁADANIE ZADAŃ NA ULEPSZENIE FUNKCJONOWANIA

GŁOSOWANIE SPOŁECZNOŚCI SZKOLNEJ

PROMOCJA MECHANIZMU

Warsztaty informacyjne
Warsztaty kreatywne
Maraton pisania projektów
Tablice informacyjne

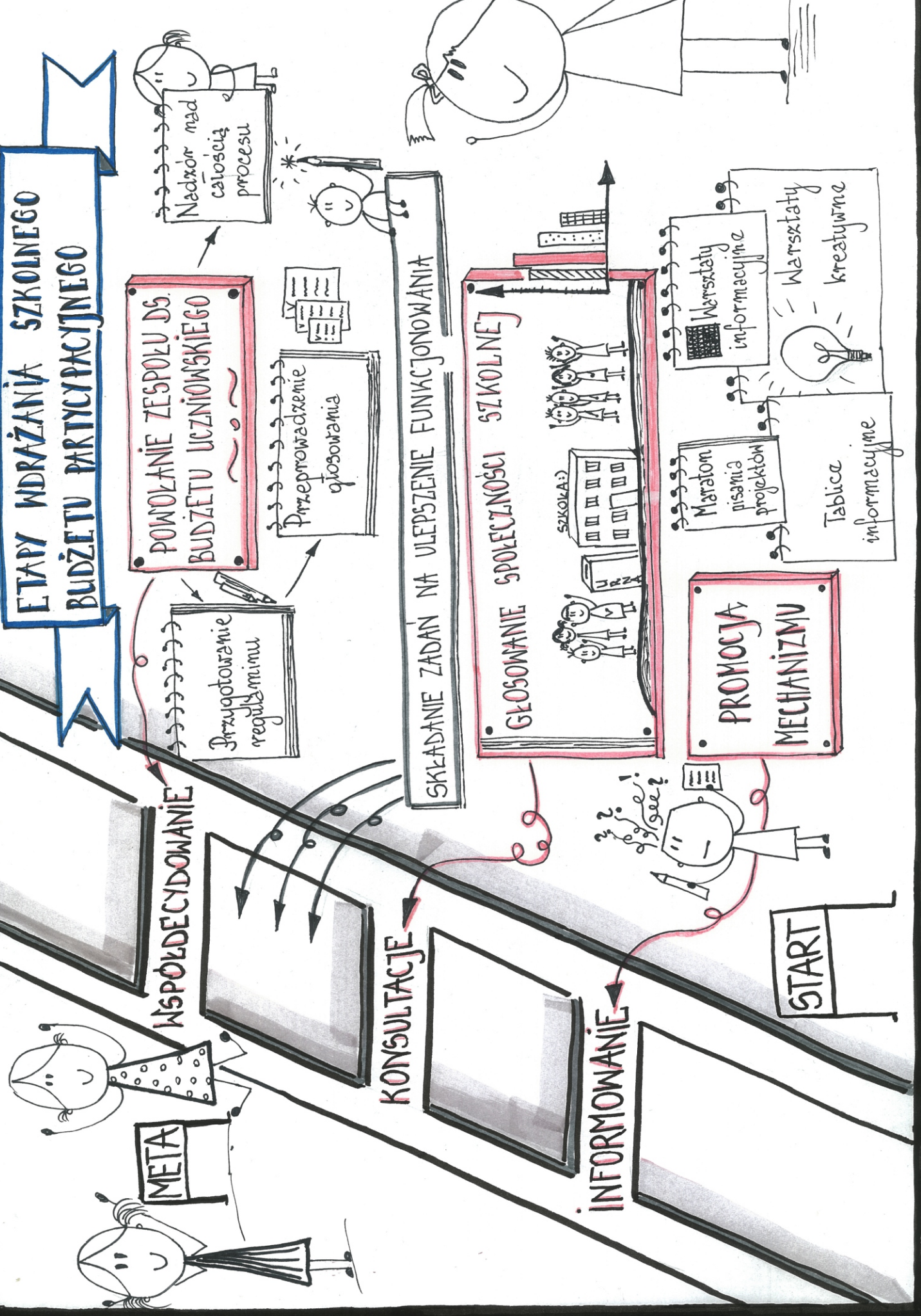
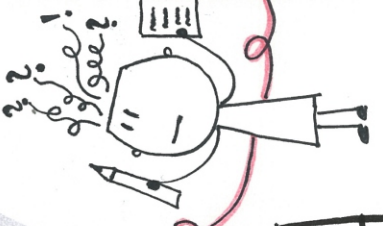
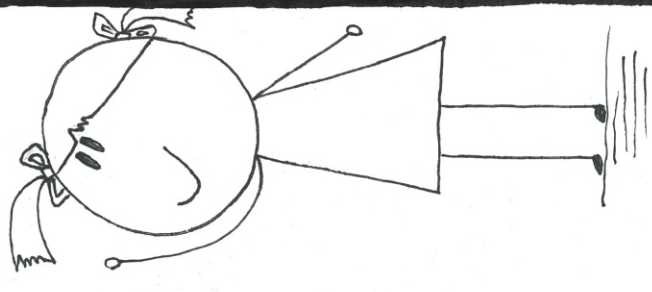
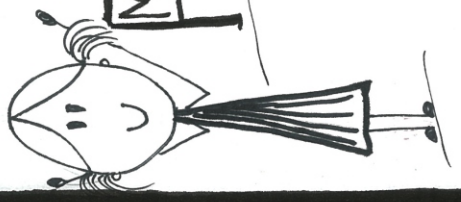
WSPÓLDECYDOWANIE

KONSULTACJE

INFORMOWANIE

START

META

www.rsm.org.pl

wspoldecydujemy.rsm.org.pl

 [@wspoldecydujemy](https://www.facebook.com/wspoldecydujemy)

STOWARZYSZENIE
DOBROczynne
RES SACRA MISER

DANE KONTAKTOWE

Stowarzyszenie Dobroczynne "Res Sacra Miser"
ul. Kolejowa 30, 32-332 Bukowno

KRS 0000171499

NR KONTA

Bank Spółdzielczy w Wolbromiu | Oddział Olkusz
40 8450 0005 0050 0552 3310 0001

www.facebook.com/rsmstowarzyszenie